

De 'Vragenlijst ondersteuningsnoden' kan gebruikt worden door de CLB-medewerker om de ondersteuningsnoden van de leerkracht in kaart te brengen.

De CLB-medewerker kadert bij aanvang de doelstelling van het gesprek, namelijk: het in kaart brengen van de ondersteuningsnoden, zodoende ook op dit niveau adviezen op maat te kunnen formuleren. De CLB-medewerker krijgt hier zicht op door diepgaand in gesprek te gaan over de les- en klaspraktijk en het handelen van de leerkracht. Op basis van eerder verzamelde informatie (vb. na een klasobservatie), schat de CLB-medewerker in welke vragen relevant zijn voor de desbetreffende casus. Zo kan het helpend zijn reeds de onderwijsnoden van de leerling in kaart gebracht te hebben en op basis hiervan te bepalen welke componenten van de klas- en lespraktijk met de leerkracht moeten besproken worden.

De CLB-medewerker kan deze vragenlijst zowel in kader van de onderzoeksfase van een HGD-traject als in kader van consultatieve leerlingenbegeleiding hanteren bij het voeren van een gesprek met een leerkracht. Afhankelijk hiervan worden de vragen geformuleerd over één leerling of over een groep van leerlingen.

NOOT: Maak zelf de kritische reflectie of het interessant kan zijn ook in kader van een HGD-traject de leerkracht(en) te bevragen over een groep van leerlingen en niet enkel de focus te houden op de aangemelde leerling. Deze vragenlijst peilt immers naar het handelen en functioneren van de leerkracht, niet naar het functioneren van de specifieke leerling.

1. IN KAART BRENGEN ONDERSTEUNINGSNODEN LEERKRACHT O.B.V. 9-COMPONENTENMODEL¹

1.1. LESVOORBEREIDING

De lesvoorbereiding bevat het raamwerk van de les dat uitgaat van de lesfasen: lesbegin, leerkern(en), leseinde. Het is een reflectiemoment waarbij de leerkracht nadenkt over het doel, de inhoud en de aanpak. Het is tevens het moment waarop de leerkracht kan anticiperen op eventuele problemen en de les kan afstemmen op voorkennis, interesses en specifieke (o.a. zorg)kenmerken van de klasgroep.

- ◆ Welke lesmomenten zijn belangrijk voor de leerling of groep van leerlingen?
- ◆ Lukt het je om op voorhand in te schatten op welk moment er moeilijkheden zouden kunnen ontstaan bij de leerling of groep van leerlingen?
 - Lukt het je om je hierop vooraf voor te bereiden?
 - Lukt het je om hier tijdens de les op in te spelen?
 - Zo niet, waar loop je tegenaan?
- ◆ Lukt het je om bij je lesvoorbereiding rekening te houden met sterktes van de leerling of groep van leerlingen?
 - Op welke manier doe je dit?

¹ Missing Link werd gebruikt ter inspiratie bij het opstellen van deze vragenlijst

- Wanneer lukt dit wel/niet?
- ◆ Lukt het je om je lesvoorbereiding af te stemmen of de zorgnoden van de leerling of de groep van leerlingen?
 - Op welke manier doe je dit?
 - Wanneer lukt dit wel/niet?
- ◆ Ervaar je moeilijkheden bij het maken van je lesvoorbereiding?
 - Denk hierbij ook aan praktische aspecten: aantal leerlingen in de klas, beschikbare ruimte en tijd, beschikbaarheid zorgleerkracht, beschikbaar materiaal,...

1.2. LESDOELEN – LEERINHOUDEN

Lesgeven is een doelgericht gebeuren. Naast opgelegde leerplandoelen hanteert een leraar ook concrete lesdoelen. Hij/zij kan de lat hierbij hoog leggen of (voor alle leerlingen) haalbaar maken. Leerinhouden bevatten een selectie van kennis, inzichten, vaardigheden en attitudes die nodig zijn om de doelen te realiseren. De leraar structureert deze in een samenhangend geheel (evt. o.b.v. een leerboek).

- ◆ Maak je bij het opstellen van de lesdoelen een onderscheid tussen leerlingen?
 - Zo ja, op welke manier doe je dit?
 - Zo niet, waar loop je tegenaan?
 - Op welke manier zorg je ervoor dat de lesdoelen voor elke leerling uitdagend zijn? (aansluitend bij de zone van naaste ontwikkeling)
- ◆ Lukt het je de lesdoelen af te stemmen op de noden en behoeftes van de leerling of de groep van leerlingen?
 - Zo ja, op welke manier doe je dit?
 - Zo niet, waar loop je tegenaan?
- ◆ Lukt het je de lesdoelen af te stemmen op de sterktes van de leerling of de groep van leerlingen?
 - Zo ja, op welke manier doe je dit?
 - Zo niet, waar loop je tegenaan?
- ◆ Lukt het je de leerinhoud af te stemmen op de noden en behoeftes van de leerling of de groep van leerlingen?
 - Zo ja, op welke manier doe je dit?
 - Zo niet, waar loop je tegenaan?
- ◆ Lukt het je de leerinhoud af te stemmen op de sterktes van de leerling of de groep van leerlingen?
 - Zo ja, op welke manier doe je dit?

- Zo niet, waar loop je tegenaan?
- ◆ Kent de leerling of kennen de leerlingen de lesdoelen?
 - Op welke manier maak je dit duidelijk aan de leerling(en)?
 - Op welke manier ga je na of de leerling(en) weten wat van hen verwacht wordt?
- ◆ Lukt het je om een duidelijke koppeling te maken tussen de vooropgestelde lesdoelen en de lesactiviteiten?
 - Zo ja, op welke manier doe je dit?
 - Zo niet, waar loop je tegenaan?

1.3. LESORGANISATIE

Met de lesorganisatie bepaalt de leerkracht het lesscenario (lesfasen, overgangen, lestempo, effectieve leertijd), organisatievormen (groepering van de leerlingen, de klasopstelling), lesmanagement (duidelijkheid, overzicht, orde, rust, afspraken en regels), variatie (in leeractiviteiten, werkvormen, leerinteresses, leerstijlen) en feedback- en begeleidingsmogelijkheden.

- Op welke manier maak je de les-, dag- of weekplanning kenbaar aan de leerling(en)?
- Op welke manier maak je de structuur/opbouw van de les kenbaar aan de leerling(en)?
- Op welke manier hou je bij het kenbaar maken van de structuur van de les rekening met de noden en sterktes van de leerling of de groep van leerlingen? (vb. visualisering lesverloop)
- Op welke manier hou je bij de lesorganisatie rekening met de noden en sterktes van de leerling of de groep van leerlingen?
 - Lukt het je om de lesorganisatie af te stemmen op de noden en sterktes van de leerling of groep van leerlingen?
 - Zo ja, op welke manier doe je dit?
 - Zo niet, waar loop je tegenaan?
 - Maak je hierbij een onderscheid tussen leerlingen?
 - Op welke manier maak je dit onderscheid kenbaar aan de leerlingen?
 - Indien je werkt met verschillende groepen van leerlingen – op welke manier maak je deze groepen?
- Zijn er duidelijke afspraken over wanneer leerlingen vragen mogen stellen, wanneer leerlingen enkel moeten luisteren, e.d.?

1.4. LEERMIDDELEN – LEEROMGEVING

Het gebruik van leermiddelen (bordschema's, digitale tools, prenten en boeken, beeldmaterialen, apparatuur,...) en het inrichten van de leeromgeving (leertaken, instructie- en ondersteuningsmaterialen,...) bepalen mee de leermogelijkheden. Leermiddelen en leeromgeving kunnen ingezet worden in functie van zorgleerlingen. Ze kunnen leerstof materialiseren, visualiseren, vereenvoudigen, automatiseren,...

- ◆ Lukt het je om de gepaste leermiddelen te vinden om tegemoet te komen aan de noden en sterktes van de leerling(en)?
 - Zo ja, op welke manier doe je dit?
 - Zo niet, waar loop je tegenaan?
- ◆ Welke hulpmiddelen kunnen de leerling(en) gebruiken?
- ◆ Mogen de hulpmiddelen ook gebruikt worden tijdens evaluatiemomenten?
- ◆ Waar staan de hulpmiddelen in de klas?
- ◆ Zijn de hulpmiddelen toegankelijk voor iedereen? (zijn er voldoende beschikbaar voor iedereen?)
- ◆ Op welke manier maak je duidelijk aan de leerling(en) wanneer ze hulpmiddelen mogen gebruiken?
- ◆ Hoe is de klas opgesteld?
 - Hou je bij de klasopstelling rekening met noden en sterktes van de leerling(en)?

1.5. LEERMOTIVATIE

De leerkracht kan de leermotivatie van leerlingen positief beïnvloeden door zijn/haar leerkracht- en interactiestijl, met didactisch kwaliteitsvolle lesmomenten en betekenisvolle en activerende leeractiviteiten, door aan te sluiten bij de leerinteresses en eigen inbrengen, door het versterken van competentiegevoel en het mogelijk maken van succeservaring, door aan te moedigen en appreciatie uit te spreken,...

- ◆ Wat is de algemene leermotivatie van jouw klas?
 - Welke positieve elementen merk je hierin op?
 - Welke negatieve elementen merk je hierin op?
- ◆ Hoe is de klassfeer?
 - Heb je een klasgroep die graag meewerkt? Heb je een klasgroep die graag bijleert?
 - Wat heb je al kunnen doen om de klassfeer te verbeteren?
 - Wat heeft hierbij reeds geholpen?
- ◆ Hoe is het welbevinden van de leerling(en)?
- ◆ Lukt het je het welbevinden van de klasgroep/de leerling te verbeteren?
 - Zo ja, op welke manier doe je dit?
 - Zo niet, waar loop je tegenaan?

- ◆ Lukt het je om de klasgroep/de leerling gemotiveerd te maken om bij te leren?
 - Zo ja, op welke manier doe je dit?
 - Zo niet, waar loop je tegenaan?
- ◆ Lukt het je om de lesdoelen en leerinhouden af te stemmen op de interesses van de leerling(en)?
 - Zo ja, op welke manier doe je dit?
 - Zo niet, waar loop je tegenaan?
- ◆ Maak je gebruik van een beloningssysteem of andere motiverende middelen?
- ◆ Lukt het je om elke leerling successen te laten ervaren?
 - Zo ja, op welke manier doe je dit?
 - Zo niet, waar loop je tegenaan?

1.6. INSTRUCTIE

Instructie is het doelmatig aanbieden van nieuwe leerstof. Hiertoe maakt de leerkracht gebruik van allerlei onderwijsactiviteiten en werkvormen: uitleg geven, demonstreren, gerichte vraagstelling, groepswerk, experiment, excursie,.... Bepaalde instructievormen doen eerder een beroep op zelf-ontdekkend leren, andere zijn sterker sturend vanuit de leerkracht (wat houvast kan bieden aan zorgleerlingen).

- ◆ Lukt het je om de instructie af te stemmen op en aan te passen aan de sterktes en noden van de leerling(en)? (Denk zowel aan de lengte van de instructie als de manier waarop: vb. visuele ondersteuning met concreet materiaal, vereenvoudigd woordgebruik, verkorte of verlengde instructie,...)
 - Zo ja, op welke manier doe je dit?
 - Zo niet, waar loop je tegenaan?
- ◆ Lukt het je om de werkvormen die je gebruikt af te stemmen op en aan te passen aan de sterktes en noden van de leerling(en)?
 - Zo ja, op welke manier doe je dit?
 - Zo niet, waar loop je tegenaan?
- ◆ Indien je werkt met een verlengde/verkorte instructie voor de leerling of voor een groep van leerlingen...
 - Op welke manier wordt bepaald welke leerling de verlengde/verkorte instructie volgt?
 - Wie geeft de verlengde instructie?

1.7. INTERACTIE

Een leerkracht stemt zijn omgangsvorm af op (zijn/haar beeld van) leerlingen- en klaskenmerken. Een leerkracht kan zich 'boven', 'naast' en soms ook 'onder' de leerlingen plaatsen en handelt zowel taakgericht als leerlinggericht. De interactie hangt ook af van de lesfase (vb. oefenfase) en de werkvorm (vb. infoles). Tijdens begeleidingsmomenten is een open en vragende houding van belang.

- ◆ Welk gedrag zie je bij de leerling of de groep van leerlingen?
 - Denk aan: houding, motivatie, manier van leren, vaardigheden, communicatiestijl, manier van reageren,...)
 - Wanneer merk je dit gedrag op en wanneer niet?
- ◆ Hoe ga je om met gedrag dat je als storend ervaart?
- ◆ Hoe ga je om met gedrag dat je als positief ervaart?
- ◆ Heb je het gevoel dat je erin slaagt het gedrag van de leerling(en) te beïnvloeden/te verbeteren?
 - Lukt het je om positief gedrag te bekrachtigen?
 - Lukt het je om storend gedrag te verminderen?
- ◆ Lukt het je om je manier van communiceren af te stemmen op de noden van de leerling(en)?
 - Zo ja, op welke manier doe je dit?
 - Zo niet, waar loop je tegenaan?
- ◆ Zijn de leerlingen/is de leerling op de hoogte van de klasregels?
 - Zijn de leerlingen/is de leerling betrokken bij het opstellen van de klasregels?
 - Op welke manier maak je de klasregels kenbaar aan de leerling(en)?
 - Op welke manier herinner je de leerling(en) aan de klasregels?
 - Is er een belonings- en/of strafsysteem verbonden aan de klasregels?
 - Zijn de klasregels voor alle leerlingen hetzelfde of maak je hierin een onderscheid tussen leerlingen met bepaalde noden?
- ◆ Op welke manier betrek je de leerling(en) in het nemen van maatregelen?
- ◆ Lukt het je om zelf met de leerling(en) een goede band op te bouwen?
 - Zo ja, op welke manier doe je dit?
 - Zo niet, waar loop je tegenaan?
- ◆ Lukt het je om een goede band/goede sfeer tussen leerlingen onderling te faciliteren?
 - Zo ja, op welke manier doe je dit?
 - Zo niet, waar loop je tegenaan?

1.8. LERBEGELEIDING – REDICODI

De begeleiding van het leerproces van leerlingen is een kerntaak van de leerkracht. Hij/zij kan dat doen door (voor)kennis, strategieën of oplossingswegen duidelijk te verwoorden, leerlingen te laten nadenken over hun leerproces, door het denk- en aanpakgedrag transparant te maken, door aanwijzingen en feedback te geven,... door te remediëren of compenserende/dispenserende maatregelen toe te passen.

- ◆ In welke mate slaag je erin om rekening te houden met de moeilijkheden van de leerling(en)?
 - Op welke manier doe je dit?
 - Wat lukt?
 - Wat lukt niet?
- ◆ Lukt het je om te compenseren/remediëren/differentiëren en af te stemmen op de verschillen in de klas? (vb. leerstof, gedrag, motoriek, zelfredzaamheid, taal,...)
 - Tijd?
 - Instructie?
 - Hoeveelheid?
 - Moeilijkheidsgraad?
 - Manier van werken? (zelfstandig ,klassikaal, in kleine groep,...)
- ◆ Op welke manier bepaal je voor welke leerling(en) REDICODI's worden toegepast?
 - Wie is er hierbij betrokken?
 - Heb je een overzicht van welke maatregelen worden toegepast voor welke leerling(en)?
 - Worden de maatregelen geëvalueerd?
 - Is er een school-breed beleid betreffende het nemen van maatregelen?
- ◆ Welke andere partners worden betrokken bij het nemen van maatregelen?
 - Ouders, logopedie, kinesist, rekentherapeut, enz.

1.9. FEEDBACK

Het opvolgen van leerresultaten en -vorderingen doet de leerkracht op het niveau van de klasgroep en van de individuele leerling. Vanuit zijn/haar 'diagnose' geeft de leerkracht informatie aan de leerling over zijn leerproces en over mogelijkheden om die te optimaliseren (=feedback). Het zien en benutten van die mogelijkheden is een belangrijke competentie van de (zorg)leerkracht.

- ◆ Op welke manier ga je na of de leerling(en) de leerstof begrepen heeft/hebben?
 - Doe je dit voor elke leerling op dezelfde manier of voorzie je een andere vorm van evalueren voor leerlingen met specifieke noden?
- ◆ Op welke momenten ga je na of de leerling(en) leerstof begrepen heeft/hebben?

- ◆ Op welke manier breng je vooruitgang van de leerling(en) in kaart?
- ◆ Hou je bij het evalueren rekening met noden en sterktes van de leerling(en)?
 - Vb. manier van quoteren
 - Vb. hoeveelheid oefeningen
 - Vb. vraagstelling
 - Vb. begeleiding tijdens evaluatiemomenten
 - Vb. lay-out
- ◆ Mogen de leerling(en) ondersteunende hulpmiddelen gebruiken tijdens evaluatiemomenten?
- ◆ Welke vormen van evaluatie gebruik je?
 - Vb. formele evaluatiemomenten (toetsen), zelfevaluatie, evaluatie van de motivatie en het gedrag, peerevaluatie, groepswerk, huistaak,... - mondeling, schriftelijk,...
- ◆ Op welke manier bevorder je zelfreflectie bij de leerlingen?

1.10. CONCLUSIE

Na het voeren van het gesprek reflecteer je samen met de leerkracht over de besproken zaken en vat je deze samen. Op welke domeinen is de leerkracht sterk? Op welke domeinen ervaart de leerkracht moeilijkheden?

- ◆ Hoe heb je dit gesprek ervaren?
- ◆ Na het voeren van dit gesprek, kan jij aangeven wat jouw leervraag is voor deze specifieke leerling of voor deze groep van leerlingen?
- ◆ Wat neem je mee uit dit gesprek? Waar ga je mee aan de slag?
- ◆ Lukt het je om hier zelf (of met ondersteuning van het schoolteam) mee aan de slag te gaan?
- ◆ Op welke domein(en) heb je nood aan ondersteuning?